

Питльована В.П.
викладач кафедри теорії та історії держави і права
Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

«Організація роботи Галицького станового сейму (1775–1848 рр.)»

В багатьох сучасних європейських державах важливі рішення проходять обговорення на сесіях парламенту. Така практика існує і в Україні, ще з давніх часів. В XVIII ст. на Галичині був створений на зразок європейських сеймів- Галицький становий сейм, організація роботи якого встановлювався відповідними правовими актами, що діяли на Галичині, яка перебувала в складі Австро-Угорщини.

Згідно законодавства усі важливі справи краю мали вирішуватися на сесіях Галицького станового сейму, а для поточних справ було засновано Крайовий віділ, або Становий комітет (*Landes Ausschuss*). Він був єдиним виконавчим органом сейму, який складався з депутатів (асесорів), обраних сеймом зі свого складу на шість років[1.с.301]. До першого складу Станового комітету входили: один представник від духовенства, та по три представники від магнатів і рицарів. Уже до Станового комітету 1817 р. належали два платні і два неплатні депутати з перших трьох станів і один представник від міста Львова. Комітет мав збиратися “у разі потреби” (фактично, не збирався після другого поділу Речі Посполитої) [4.с.129].

На період між сесіями сейм обирав керівний орган – Посередницьку депутацію. Вона складалася з маршалка сейму, яким як уже зазначалося, був губернатор та 10 членів (шість осіб від шляхетського середовища, три – від міщан і одна – від селян із правом дорадчого голосу). Головними завданнями Посередницької депутації були реєстрація та опротестування декретів центральної влади Австрійської імперії[5.с.148]. Нормативно-правовий акт, виданий імператором чи австрійським урядом, не набував юридичної сили в Галичині до того часу, поки його не зареєструвала Посередницька депутація.

Сеймові сесії, згідно з Великою хартією вільностей для Галичини(1790р.), мали тривати чотири тижні з правом продовження роботи на два тижні. На триваліше засідання потрібен був дозвіл імператора. Він також делегував на сейм свого представника, який вручав вірчі грамоти і ознайомлювався з прийнятими ухвалами. Однак представник імператора не мав права брати участь у роботі сейму: виступати на засіданнях, бути присутнім під час обговорення й прийняття ухвал. Втім, як показує історія, сеймові сесії тривали не більше одного тижня [3, с. 77].

Сесії Галицького станового сейму мали відбуватися раз на рік, під керівництвом губернатора. Імператор мав право скликати надзвичайні зібрання сейму, проте цим правом ніколи не користувався. У 1823 р. депутатами сейму було запропоновано збиратися на сесії раз у три роки, однак така пропозиція не знайшла належної підтримки. Якщо на першому етапі своєї історії (1775–1782 рр.) сейм існував лише на папері, то у другий період (1782–1788 рр.) його скликали всього тричі для розв'язання питання про встановлення порядку обрання вільних і присяжних у сільських громадах та з метою обрання нових членів Станового комітету [6, арк. 7].

Після 1817 р. сейм мав збиратися раз на рік, у визначений імператором час. Сеймові сесії тривали, звичайно, не довше ніж тиждень (як правило, кілька днів) і лише остання сесія 1845 р. – два тижні. Засідання сейму розпочиналися, як правило, у другій половині жовтня, а в останні роки існування цього представницького органу – у другій половині вересня – у найзручніший період для такої роботи.

Виконавши урядові постулати, сейм ухвалював так звані адреси до імператора, після чого губернатор наказував розпустити сесію сейму. Насправді ці адреси були за суттю та формою вірнопідданськими (наприклад, ім'я і титули цісаря писали великими буквами і виділяли) [1,с.45], але деколи містили несміливі спроби поліпшити ситуацію в краї, наприклад, пригальмувати онімечування чи полегшити обтяжливі для населення Галичини податки.

Імператорський декрет 1817 р. конкретно не визначав, якою мовою слід вести сесійні засідання. На пропозицію губернатора Ф. Гауера, засідання тимчасово проводили польською мовою, а в діловодстві послуговувалися німецькою. 7 травня 1821 р. у відповіді з Надвірної канцелярії йшлося, що згідно з патентом цісаря Йосифа II від 1786 р., усі депутати, кандидати до Станового комітету Галицького сейму повинні обов'язково знати німецьку мову. [1,с.55].

Як правило, змін у регламенті роботи сейму було небагато, а якщо і були, то формальні. Наприклад, на сесії 1824 р. внесено формальну зміну – першим пунктом поставлено звіт Станового комітету. Починаючи з 1826 р., церемоніал відкриття сесій ще більше збагатився. Інколи сесії сейму перетворювалися на свого роду театралізовані дійства.

Отже, організація роботи Галицького станового сейму був чітко розписаний і не передбачав жодних відхилень від букви закону. Сесії були одноманітними і лише пишній церемоніал надавав їм оригінальності, привертаючи увагу громадськості. Уся робота інституції зводилася до затвердження урядових пропозицій та підготовки вірнопідданських адресів, а усі спроби відійти від усталеної системи завершувалися безрезультатно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Balzer O. Historia ustroju Austrii w zarysie. – Lwów: Jakubowski, 1908. – S. 301.
2. Czynności Sejmu w Królestwach Galicyi i Lodomeryi w dniu 18 września 1837 r. rozpoczętego, a w dniu 23 tegoż miesiąca i roku zakończonego. – Lemberg, 1838. – S. 24.
3. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – С. 282.
4. Grodziski S. W Królestwie Galicji i Lodomerii. – Kraków: Wyd-wo Literackie, 1976. – S. 129.
5. Grodziski S. Historia ustroju społeczno-politycznego Galicji. 1772–1848. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971. – S. 146.
6. Łoziński B. Z historii Stanów Galicyjskich. Szkice z historii Galicji w XIX wieku. – Lwów, 1913. – S. 24.